

februari 2023

Investeringskader Waddengebied Opgaven en ambities

Noord-Holland, Fryslân en Groningen

Zes majeure opgaven

Het IKW richt zich op het realiseren van zes majeure opgaven in het Waddengebied, die gerelateerd zijn aan de hoofddoelen van het Waddenfonds. Deze opgaven zijn:

1. Waddenzee:

De vogel- en visstand staat onder druk. Minder verstoring door menselijke activiteiten en versterking van de dynamiek in en om de Waddenzee is nodig om te komen tot een rijkere voedselweb. Verbetering van de biodiversiteit en ruimte voor natuurlijke en dynamische processen behoren tot dit thema.

2. Vitale kust en Afsluitdijk:

Binnen deze opgave ligt de focus op integrale gebiedsprogramma's en elkaar onderling versterkende projecten voor een vitale kustzone. Dit moet leiden tot het ontwikkelen van een samenhangende kust, herstel van ecologische verbindingen tussen Wad en achterland (vismigratie) en een duurzame, klimaatadaptieve landbouw.

3. Havenontwikkeling en natuurverbetering:

De havens Den Helder, Den Oever, Harlingen, Lauwersoog, Eemshaven en Delfzijl zijn belangrijk voor de werkgelegenheid en daarmee een motor voor de economische activiteit in het waddengebied. Deze opgave richt zich op een duurzame economische ontwikkeling van de havens met natuurversterking en vergroening van de scheepvaart.

4. Eilanden op eigen kracht:

Zelfvoorzienend zijn wat betreft energie, water en grondstoffen is een gezamenlijke ambitie van de Waddeneilanden. Daarnaast is er ook ruimte voor projecten die vanuit leefbaarheid, duurzaam toerisme en klimaatadaptieve landbouw bijdragen aan de toekomstbestendigheid van de eilanden.

5. Versterken en vermarkten werelderfgoed:

In 2009 heeft het Waddengebied de status van UNESCO Werelderfgoed gekregen. Vooral de Waddeneilanden trekken veel bezoekers. Deze opgave zet in op het versterken van het duurzame toerisme en het vermarkten van het gehele Waddengebied waarbij de beleving van de bijzondere waarden van het Waddengebied doorbezoekers centraal staat.

6. Eems-Dollard in balans:

De uitdagingen voor het Eems-Dollard gebied zijn zowel ecologisch als economisch. Vanuit het IKW richten de provincies zich op een gezond en veerkrachtig ecosysteem, waarbij brakke overgangszones en zoet-zoutverbindingen worden gecreëerd en de waterhuishouding wordt verbeterd. De economische ontwikkeling is gericht op de verduurzaming van de havens en bedrijventerreinen, en vergroening van de chemie.

Wilt u nadere informatie?

www.investeringskaderwaddengebied.nl

info@investeringskaderwaddengebied.nl

Investeringskader Waddengebied (IKW)

Het Investeringskader Waddengebied (IKW) is een samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen. Het IKW richt zich op het ontwikkelen van robuuste meerjarige programma's en projecten die bijdragen aan de duurzame economische en ecologische versterking van het Waddengebied. Dit gebeurt met de inzet van middelen van het Waddenfonds én de inzet van andere financieringsbronnen. Belangrijk is de samenwerking en afstemming met (natuur)organisaties, overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen. De termijn van het IKW is: 2016-2026. Subsidiebeschikkingen moeten zijn afgegeven vóór 2026. Voorwaarden voor financiering van programma's of projecten door IKW:

- Grootchalig
- Passend binnen IKW-opgaven
- Innovatief
- Waddenbreed of uitrolbaar
- Looptijd van 4 jaar of meer
- Subsidieabel vanaf € 500.000

www.investeringskaderwaddengebied.nl

Actuele ontwikkelingen: transities

Klimaatverandering en de mondiale transitie zijn belangrijke actuele ontwikkelingen voor het Waddengebied. De transities zijn gerelateerd aan de Sustainable Development Goals (SDG's). Deze SDG's zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld als de wereldwijde doelstellingen voor brede welvaart en duurzame ontwikkeling. Het IKW richt zich daarom - naast de focus op de zes majeuze opgaven - ook op de gevolgen van klimaatverandering en de transities in het Waddengebied.

Met financiering vanuit het IKW en Waddenfonds kan in de kustzone een bijdrage worden geleverd aan de grote nationale en internationale opgaven in relatie tot klimaatverandering, herstel van biodiversiteit,

toekomstige voedselzekerheid, vergroten circulariteit van grondstoffengebruik, energie en een inclusieve samenleving.

Maatschappelijke thema's en transitie waaraan IKW een bijdrage wil leveren vanuit het Waddengebied:

- Energietransitie (overgang naar emissieloze en fossielvrije energievoorziening)
- Grondstoffentransitie (bevorderen circulaire economie waarin zuinig en slim wordt omgegaan met beperkt beschikbare grondstoffen)
- Landbouw- en voedseltransitie (gezonde bodem, versterken natuur, herstel biodiversiteit)
- Transitie naar inclusieve samenleving (brede maatschappelijke betrokkenheid en opbrengsten)

Integrale gebiedsontwikkeling

Om een betekenisvolle bijdrage te kunnen leveren aan de mondiale transitie en klimaatopgaven is een brede aanpak nodig waarin maatschappelijke opgaven worden meegenomen ('brede welvaart') en verschillende functies worden gecombineerd. Steeds duidelijker wordt dat sectorale opgaven alleen te realiseren zijn met integrale, samenhangende oplossingen. Dit is ook nodig voor voldoende maatschappelijk draagvlak. In het 'Meerjarenprogramma Investeringskader 2021 en verder' is daarom aangekondigd, dat het IKW volop gaat inzetten op integrale gebiedsontwikkeling. Klimaatverandering en uitdagingen op het gebied van energie, leefbaarheid, landbouw, natuur, havenontwikkeling, recreatie en toerisme hangen met elkaar samen en vragen om een integrale aanpak om het kustgebied toekomstbestendig te maken. Prioriteit heeft het bundelen en koppelen van Rijksopgaven aan

de regionale opgaven. Alleen zo is robuuste inhoudelijke en financiële inzet mogelijk om doelen op het gebied van duurzame ontwikkeling en brede welvaart te realiseren.

Inzet IKW op integrale gebiedsontwikkeling langs de Waddenkust

- Den Helder en Waddenbaai
- Harlingen
- Holwerd aan Zee
- Fries programma Waddenkust
- Eemsijslen

Rode draden

In de vijf gebiedsontwikkelingen langs de Waddenkust ziet het IKW vier 'rode draden' als basis voor de integrale gebiedsprocessen. Op deze 'rode draden' wil het IKW actief inzetten.

1

Inclusieve samenleving met de aandachtspunten leefbaarheid, duurzame economie en bereikbaarheid

De huidige maatschappelijke vraagstukken en de noodzakelijke transitie zijn - juist ook in het Waddengebied - complex. De ambitie vanuit het IKW is tot integrale projecten te komen waarbij projecten elkaar onderling versterken: $1 + 1 = 3$. Initiatiefnemers, belanghebbenden en gebiedspartners werken nauw met elkaar samen. Investeringsopgaven op het ene vlak dragen bij aan oplossingen op een ander vlak. Samen worden (financiële) kansen gepakt die individueel of sectoraal niet haalbaar zijn. De wens is nadrukkelijk om samen met bewoners en partijen uit het gebied de meervoudige uitdagingen op te pakken. Dit vraagt om een integrale, inclusieve

aanpak waarbij belanghebbenden en betrokkenen vanaf het begin deelnemen. Een integrale aanpak is leidend voor de samenwerking, organisatie, planning, financiën en besluitvorming. Inspiratiebronnen kunnen zijn de werkwijze van de methodiek 'Water as Leverage' en circulair denken en doen, waar onder andere Circulair Fryslân op inzet. Het IKW reikt succesvolle voorbeelden aan en stimuleert het delen van ervaringen tussen de verschillende initiatieven. Het IKW wil nadrukkelijk een bijdrage leveren aan een inclusieve aanpak van de verschillende initiatieven. En wil actief de gezamenlijke uitdagingen op gebied van Natura 2000, verzachten van de randen van het Wad versus harde dijken, zoetwaterbeschikbaarheid en sectorale financiering agenderen.

2 Dynamische klimaatadaptieve kustzone en natuurontwikkeling

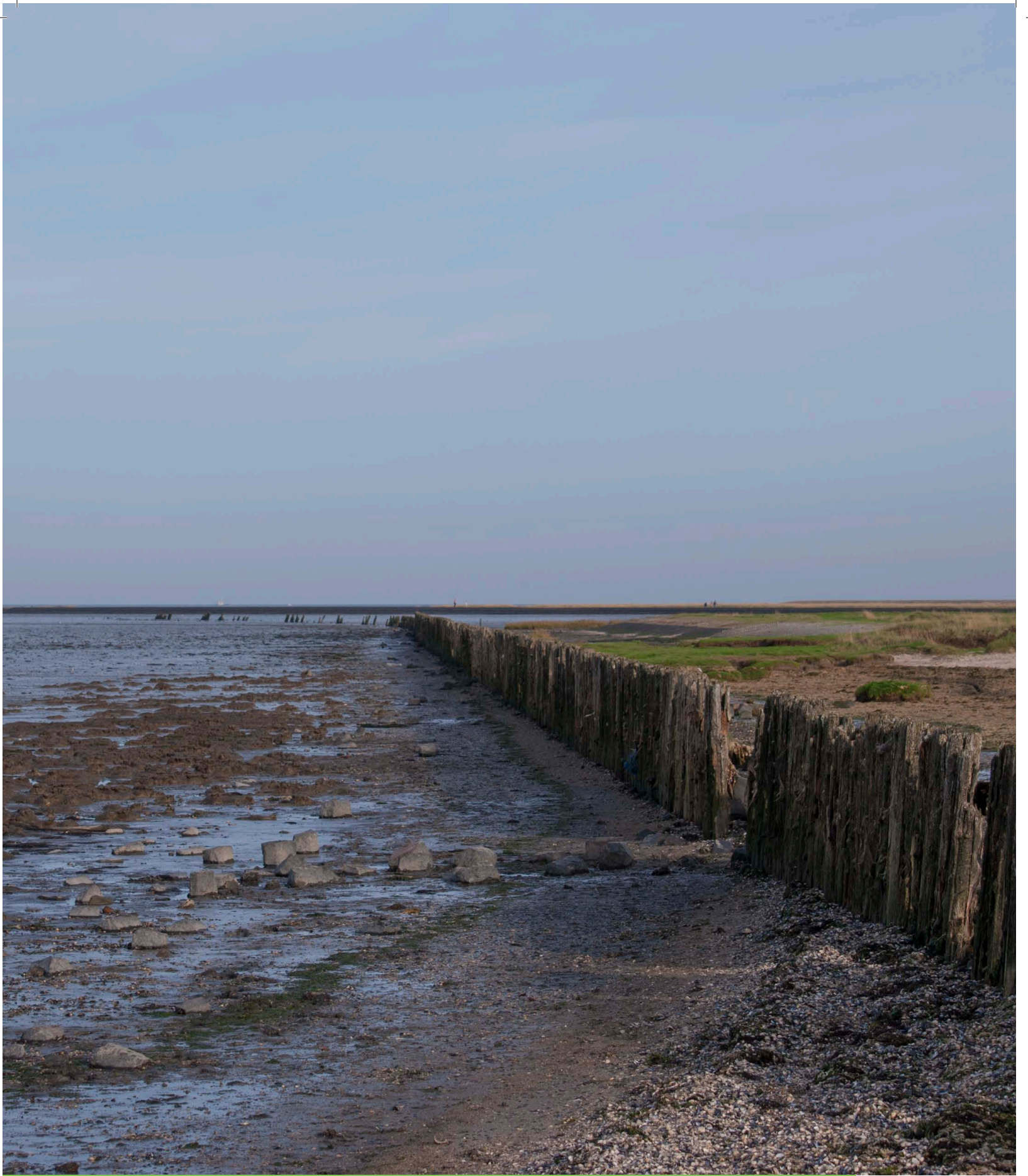
Het Waddengebied is een uniek natuurgebied dat goed beschermd moet worden tegen een te grote druk van het menselijk gebruik. Het Waddengebied is ook een dynamisch gebied dat zich goed leent om meer ruimte te creëren voor vogels, vissen en de voedselbeschikbaarheid. De goede landbouwgrond in het Waddengebied is er dankzij eeuwenlange opslibbing van het land. De harde begrenzing van het Natura 2000 op de dijk beperkt nu de mogelijkheden. Vaak kan door ruimte binnendijks de natuur buitendijks een impuls krijgen. Vanuit een aantal IKW-gebiedsprojecten wordt gewerkt aan ruimte in

de kustzone. Dit heeft bijvoorbeeld geleid tot de aanleg van een kwelderzone bij de Lauwersmeerdijk en bij Delfzijl. Deze ontwikkelingen kunnen als voorbeeld dienen voor andere gebieden waar vergelijkbare oplossingen gewenst zijn. Het IKW brengt, veelal via robuuste meerjarige programma's en projecten, partijen bijeen. We werken samen aan oplossingen voor de specifieke opgaven in een gebied. De zoet-zout overgang, dijkversterking, leefbaarheid, recreatie en zoetwaterbeschikbaarheidsprojecten in het Eems-Dollard gebied kunnen als inspiratie dienen voor vergelijkbare opgaven in Harlingen en Den Helder.

3 Slib en sediment als circulaire grondstof voor een robuuste kustzone

In het Waddengebied vindt op "natuurlijke" wijze afzetting van slib plaats. Voor het toegankelijk houden van havens en vaargeulen moet voortdurend slib gebaggerd worden dat vaak elders in de Waddenzee wordt gestort. Dit leidt tot ongewenste ecologische gevolgen. In diverse projecten wordt gewerkt aan deeloplossingen, zoals het invangen van slib en nuttig toepassen voor het rijpen van dijkklei, ophogen van laag gelegen akkerbouwgronden en als verbeteraar voor de bodemstructuur. In Lauwersoog

wordt onderzoek gedaan naar de optimalisatie van het slibrijpingsproces en het optimaal (circulair) gebruik maken van het slib in en rond de haven. Zo wordt slib van een probleem een kans. Slib speelt ook een rol bij de bereikbaarheid van de Waddeneilanden (met name Ameland en Schiermonnikoog) en de bevaarbaarheid van belangrijke vaarverbindingen. Het IKW pleit ervoor om de krachten te bundelen voor een overkoepelende slibstrategie. Hier ligt ook een verbinding met het programma van de Waddenzeehavens en de Agenda voor het Waddengebied 2050.

Zoet-zout verbinden in combinatie met zoetwaterbeschikbaarheid en versterking landbouw

De zoet-zout overgangen in het Waddengebied zijn nu veelal hard. Bij de sluizen (Den Helder, Harlingen, Delfzijl) komt veel zoutwater naar binnen dat steeds verder landinwaarts trekt en leidt tot verzilting. Daarnaast wordt voor de landbouw veel zoetwater doorgespoeld langs de kustzone. Vanuit het IKW en het Waddenfonds is in de afgelopen jaren geïnvesteerd in het bewustzijn over verzilting (Boeren meten Water) en oplossingsrichtingen voor de langere termijn (Zoetwater Texel, Zoet op Zout programma Lauwersmeer). Deze programma's richten zich op het vergroten van de zelfvoorzienendheid op het gebied van zoetwater voor de landbouw en het versterken van de zilt-tolerantie van gewassen. De komende

jaren zullen voor de landbouw nog meer initiatieven nodig zijn. Bij bijvoorbeeld Harlingen en Delfzijl zijn vergelijkbare situaties: het zout lekt naar binnen en dringt steeds verder het zoetwatersysteem binnen (tot aan Leeuwarden en Groningen). Hierdoor verzilt een groter gebied en is steeds meer zoetwater nodig om de watersystemen door te spoelen. Juist deze locaties lenen zich goed om de zoet-zout overgangen te verzachten door heel gericht gebieden in te richten en het overige gebied optimaler in te richten voor zoetwater. In noordelijk verband wordt al samengewerkt vanuit het Deltaprogramma Zoetwater. De initiatieven langs de waddenkust kunnen hier gezamenlijk in uitgewerkt worden. Het IKW kan hierbij ondersteunen.

Inzet IKW komende jaren

Het IKW gaat in de resterende looptijd tot en met 2026 in het Waddengebied inzetten op:

- 6 majeure opgaven
- Maatschappelijke transities
- Extra focus op 5 gebiedsontwikkelingen aan de vaste wal kust

De integrale gebiedsontwikkeling komt naast de focus op de majeure opgaven en het leveren van een bijdrage aan het realiseren van de grote transities. Met integrale gebiedsontwikkeling wordt tegelijkertijd aan verschillende doelen gewerkt op het gebied van ecologie, economie en samenleving. Het zijn grote, langdurige projecten, met forse investeringen waarbij vele partijen betrokken zijn. Dit vraagt om een gezamenlijke inzet op inhoud, aanpak en financiën. Het IKW pleit voor voldoende (proces) geld en (ambtelijke) capaciteit om deze ambities met verschillende partijen uit te kunnen werken.

Combineren van programma's op Rijks- en Europees niveau

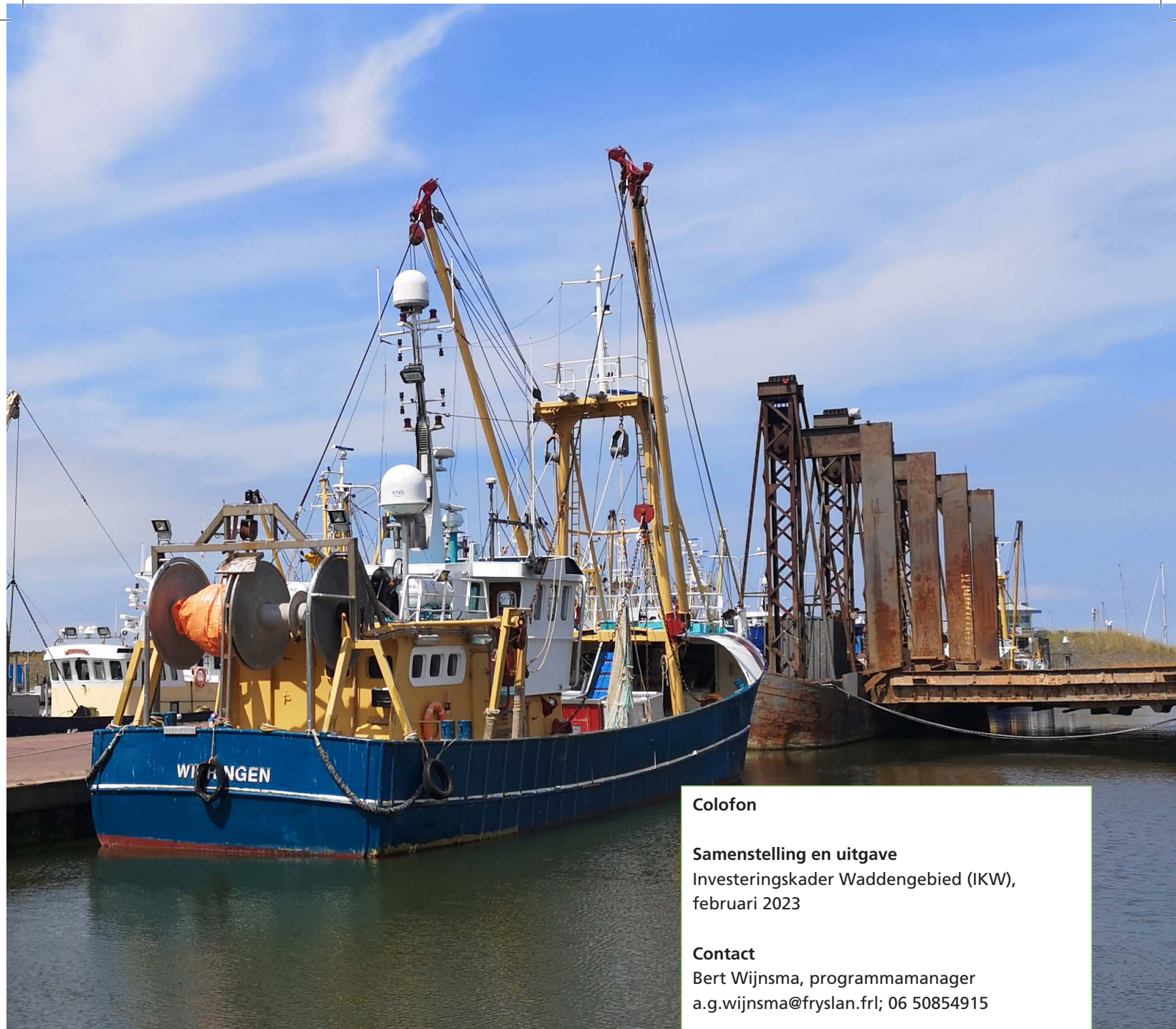
Voor meerjarig programmeren is zicht op de beschikbaarheid van voldoende middelen belangrijk. Het IKW zet volop in op het bundelen van middelen tussen Regio, Rijk en Europa. Alle genoemde gebiedsopgaven, maar ook de majeure opgaven en beoogde transities, hebben duidelijk linken met de Rijksprogramma's. Het samen op trekken met Rijkspartners voor de realisatie van Rijksopgaven binnen de regionale integrale gebiedsopgaven is daarom van

groot belang, zoals in het kader van de dijkversterking binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). Daarnaast is het de ambitie van het IKW om grote (transitie)fondsen aan de gebiedsontwikkelingen te koppelen.

Vanuit het IKW is de focus op transities nog nieuw en in ontwikkeling. Graag verkennen we de kansen voor nadere samenwerking met diverse partijen om ook dit onderdeel goed te laten landen in de integrale aanpak die we voor ogen hebben.

Alle IKW-projecten zijn te vinden in het digitale magazine:
<https://ikwmagazine.nl/>

Colofon

Samenstelling en uitgave

Investeringskader Waddengebied (IKW),
februari 2023

Contact

Bert Wijnsma, programmamanager
a.g.wijnsma@fryslan.frl; 06 50854915

Vormgeving en druk

Provincie Fryslân

Foto voorkant: Marleen Annema

